

Sygn.akt III AUa 494/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Bohdan Bieniek

SA Alicja Sołowińska

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 października 2013 r. w B.

sprawy z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 30 listopada 2012 r. sygn. akt IV U 2743/12

na skutek apelacji A. C.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 lutego 2013 r. sygn. akt IV U 68/13

zmienia zaskarżony wyrok i oddala wnioski o wznowienie postępowania.

Sygn. akt III AUa 494/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., wskazując na przepis art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), wniósł

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego

w O. z dnia 30 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt IV U 2743/12. Domagał się zmiany powyższego wyroku i oddalenia odwołania od decyzji z dnia 7 września 2012 roku, odmawiającej A. C. prawa do świadczenia przedemerytalnego. Skarżący podniósł, iż w toku postępowania, którego wznowienia aktualnie domaga się, nie uwzględniono, że sporny okres pracy w gospodarstwie rolnym, tj. od dnia 25 sierpnia 1971 roku do dnia 28 października 1974 roku (którego doliczenie do stażu ubezpieczeniowego legło u podstaw zmiany w/w decyzji) częściowo pokrywa się z okresem zatrudnienia

na podstawie umowy o pracę w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym (...) w I.,

tj. od dnia 7 września 1972 roku do dnia 15 czerwca 1974 roku, który został już uwzględniony do stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy. Tym czasem uwzględnienie przez Sąd Okręgowy wyłącznie okresu pracy w gospodarstwie rolnym, niepokrywającego się z w/w okresem zatrudnienia, nie powodowałoby, aby ubezpieczony legitymował się wymaganym 40-letnim stażem ubezpieczeniowym, a tym samym, aby spełniał warunki do przyznania prawa do dochodzonego świadczenia.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 25 lutego 2013 roku wznowił postępowanie zakończone wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 30 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt IV U 2743/12 (pkt I) oraz zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 30 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt IV U 2743/12 i oddalił odwołanie wnioskodawcy A. C. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 7 września 2012 roku (pkt II). Z ustaleń Sądu I instancji wynika, że decyzją w/w organu rentowego z dnia 7 września 2012 roku odmówiono A. C. prawa do świadczenia przedemerytalnego, gdyż ubezpieczony nie spełnił warunku do przyznania prawa do tego świadczenia wynikającego z art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 roku o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. z 2004 roku, Nr 120, poz. 1252 ze zm.), tj. na datę rozwiązania stosunku pracy nie legitymował się wymaganym 40-letnim okresem uprawniającym do emerytury. Organ rentowy stwierdził, że ubezpieczony udowodnił 37 lat, 11 miesięcy oraz 24 dni okresów składkowych i nieskładkowych, przy czym w ramach tego stażu uwzględniono okres jego pracy w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym (...)

w I. w okresie od dnia 7 września 1972 roku do dnia 15 czerwca 1974 roku.

W odwołaniu od powyższej decyzji organu rentowego A. C. domagał się uwzględnienia do stażu ubezpieczeniowego okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od dnia 25 sierpnia 1971 roku do dnia 28 października 1974 roku oraz od dnia 9 października 1976 roku do dnia 3 stycznia 1977 roku. Sąd Okręgowy w Olsztynie, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, wyrokiem z dnia 30 listopada 2012 roku wydanym w sprawie o sygn. akt IV U 2743/12 zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do świadczenia przedemerytalnego, zaliczając mu do stażu pracy okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od dnia 25 sierpnia 1971 roku do dnia 28 października 1974 roku. Powyższe okoliczności nie były pomiędzy stronami sporne. W dalszej kolejności Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczonemu nie przysługuje prawo do świadczenia przedemerytalnego, gdyż nie legitymuje się on wymaganym 40-letnim okresem składkowym i nieskładkowym. Prawidłowe uwzględnienie zarówno okresu zatrudnienia wnioskodawcy w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym (...) w I., jak również okresu pracy w gospodarstwie rolnym (tylko części okresu od dnia 25 sierpnia 1971 roku do dnia 28 października 1974 roku, który nie pokrywa się z okresem zatrudnienia w w/w zakładzie pracy) powoduje, że legitymuje się on stażem ubezpieczeniowym w wymiarze 39 lat, 4 miesięcy oraz 20 dni. Z akt sprawy Sądu Okręgowego w Olsztynie o sygn. IV U 2743/12 wynika, że okoliczność pracy wnioskodawcy w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym (...) w I. w okresie od dnia 7 września 1972 roku do dnia 15 czerwca 1974 roku była znana organowi rentowemu przez wydaniem decyzji z dnia 7 września 2012 roku. Zgodnie z art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) jeżeli prawo do świadczeń lub ich wysokość ustalono orzeczeniem organu odwoławczego, organ rentowy na podstawie dowodów lub okoliczności, o których mowa w art. 114 ust. 1 (tj. nowych dowodów lub ujawnionych okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość) występuje do organu odwoławczego z wnioskiem o wznowienie postępowania przed tym organem, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub że świadczenia przysługują w niższej wysokości; z wnioskiem tym organ rentowy może wystąpić w każdym czasie. Sąd I instancji stwierdził, że oczywistym jest, iż w niniejszej sprawie nie przedłożono nowych dowodów. Pozostało zatem rozstrzygnąć, czy „ujawniono okoliczności” w rozumieniu powyższego przepisu. Zdaniem Sądu Okręgowego, który powołał się na poglądy doktryny i orzecznictwa, okoliczności te nie muszą być faktami, na które strony stosunku ubezpieczeń społecznych nie mogły powołać się w poprzednim postępowaniu (gdyż wtedy ich nie знаły), lecz także takimi faktami, które powinny być znane przy dołożeniu należytej staranności, jednakże na skutek błędu, zaniedbania, przeoczenia czy niezajomości przepisów nie zostały uwzględnione. Ujawnione okoliczności mogą zatem wynikać

zarówno ze zgłoszenia nowych (nieznanych) dowodów wpływających na odmienną, od dokonanej pierwotnie, ocenę stanu faktycznego, jak i stanowić podstawę do ponownego ustalenia prawa do emerytury lub renty, w sytuacji wydania decyzji organu rentowego nieuwzględniającej lub błędnie uwzględniającej te okoliczności (niekoniecznie nieznane, ale istniejące przed podjęciem decyzji), które wpłynęły na wadliwe nabycie prawa do świadczenia lub przyczyniły się do nieuzasadnionej odmowy przyznania uprawnień ubezpieczeniowych. Sąd

I instancji zaznaczył przy tym, że przy stosowaniu art. 114 w/w ustawy nie działa zasada ochrony praw nabytych. Uchybienia organu rentowego przy ustalaniu uprawnień do emerytur i rent polegać mogą na pominięciu istotnych dla danej sprawy okoliczności, od których istnienia bądź nieistnienia zależy stwierdzenie spełnienia lub niespełnienia warunków powstania prawa do świadczenia, nieprawidłowej wykładni przepisu prawa, bądź bezprawnym działaniu ubezpieczonego lub innych osób (na przykład świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego, fałszywych zeznań świadków). Konkludując, Sąd Okręgowy podzielił pogląd, że „ujawnione okoliczności” to określone w przepisach prawa materialnego fakty warunkujące powstanie uprawnień ubezpieczeniowych (tj. przesłanki

do nabycia prawa do świadczeń) oraz uchybienia normom prawa materialnego lub/i procesowego wpływające na dokonanie ustaleń w sposób niezgodny z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną zainteresowanego. Zdaniem Sądu I instancji organ rentowy na gruncie stanu faktycznego sprawy powołał się na ujawnienie okoliczności mających wpływ na przyznanie prawa do świadczenia przedemerytalnego. Prawomocny wyrok sądu ubezpieczeń społecznych nie zamyka organowi rentowemu drogi do zakwestionowania przyznanych uprawnień ubezpieczeniowych, a ubezpieczonemu -możliwości ponownego złożenia wniosku

o świadczenie. Wznawiać postępowanie rentowe można wielokrotnie i w każdym czasie. Jest to instytucja prawa ubezpieczeń społecznych, która reguluje w sposób odrębny – szczególnie i korzystający z pierwszeństwa w stosunku do przepisów kodeksu postępowania cywilnego

i kodeksu postępowania administracyjnego – procedurę ponownego ustalenia prawa

do emerytur i rent i ich wysokości. Niezbędnym warunkiem ponownego ustalenia prawa

do świadczeń przed sądem ubezpieczeń społecznych jest powołanie przez organ rentowy nowych dowodów lub wskazanie okoliczności, które mogą mieć wpływ na istnienie tego prawa. W takim przypadku podstawą prawną zgłoszenia wniosku o wznowienie postępowania jest art. 114 ust. 2 pkt 2 w/w ustawy, nie zaś art. 403 § 2 k.p.c. Konkludując, Sąd I instancji stwierdził, że zachodzą podstawy do wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 30 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt IV U 2743/12. Skoro zatem A. C. nie legitymuje się wymaganym 40-letnim stażem ubezpieczeniowym, to na podstawie art. 114 ust. 2 pkt 2 w/w ustawy w zw. z art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 roku o świadczeniach przedemerytalnych

w/w wyrok należało zmienić i oddalić odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia

7 września 2012 roku.

A. C. zaskarżył powyższy wyrok w całości. Podniósł, że w toku postępowania, które toczyło się przed Sądem Okręgowym w Olsztynie w sprawie o sygn. akt IV U 2743/12 nie wiedział, że okres praktyki w zasadniczej szkole zawodowej podlega uwzględnieniu do stażu pracy, dlatego udowodnił, iż w trakcie nauki w tejże szkole pracował w gospodarstwie rolnym rodziców. Nadto domagał się prawidłowego uwzględnienia okresu, w którym był zarejestrowany jako osoba bezrobotna. Wskazał, że prawidłowe uwzględnienie okresu zatrudnienia, pracy w gospodarstwie rolnym oraz zarejestrowania jako osoba bezrobotna powoduje, że legitymuje się on wymaganym 40-letnim stażem ubezpieczeniowym.

Wskazując na powyższe wnioskodawca domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia skargi o wznowienie postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Zaskarżony wyrok Sądu I instancji został wydany z naruszeniem przepisu art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.). W ocenie

Sądu Apelacyjnego, wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, w realiach przedmiotowej sprawy nie istniały przesłanki do wznowienia postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 30 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt IV U 2743/12.

Do wznowienia postępowania w sprawach o świadczenia emerytalne i rentowe znajduje zastosowanie przepis art. 114 w/w ustawy, zgodnie z którym prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub

z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, o czym stanowi ust. 1 cytowanego przepisu. Zgodnie zaś z art. 114 ust. 2 pkt 2 w/w przepisu, jeżeli prawo do świadczeń lub ich wysokość ustalono orzeczeniem organu odwoławczego, organ rentowy na podstawie dowodów lub okoliczności, o których mowa w art. 114 ust. 1 w/w ustawy, występuje do organu odwoławczego z wnioskiem o wznowienie postępowania przed tym organem, gdy

z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub że świadczenia przysługują w niższej wysokości, z wnioskiem tym organ rentowy może wystąpić w każdym czasie.

W sprawie, której dotyczył wniosek organu rentowego o wznowienie postępowania, Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 30 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt IV U 2743/12 zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia

7 września 2012 roku i przyznał A. C. prawo do świadczenia przedemerytalnego, zaliczając mu do stażu pracy okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od dnia 25 sierpnia 1971 roku do dnia 28 października 1974 roku. Tym samym Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca legitymuje się co najmniej 40-letnim okresem ubezpieczenia. Natomiast organ rentowy, domagając się wznowienia postępowania w tej sprawie podnosił, że wnioskodawca nie wykazał 40-letniego okresu składkowego

i nieskładkowego, a jedynie okres 39 lat, 4 miesięcy oraz 20 dni, co wynikało stąd,

że powyższy okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców częściowo pokrywa się

z uprzednio uwzględnionym przez organ rentowy okresem zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym (...)

w I. (od dnia 7 września 1972 roku do dnia

15 czerwca 1974 roku).

Mając na względzie powyższe okoliczności stwierdzić należy, że Sąd I instancji nieprawidłowo uznał, iż w świetle art. 114 ust. 2 pkt 2 w/w ustawy zaistniały podstawy

do wznowienia postępowania. Nie zostały bowiem ujawnione żadne istotne dla ustalenia prawa do świadczenia okoliczności, które nie były znane organowi rentowemu wcześniej

i organ rentowy nie mógł ich uwzględnić lub podnieść w czasie zakończonego prawomocnie postępowania. W przypadku gdy chodzi o wznowienie postępowania przed sądem pracy

i ubezpieczeń społecznych, jako organem odwoławczym, okoliczność, na którą może się powołać organ rentowy, nie może być okolicznością tego rodzaju, która w sposób jednoznaczny i bezpośredni wynika z materiału zgromadzonego w aktach organu rentowego. Organ rentowy w uzasadnieniu wniosku o wznowienie postępowania nie powołał się na żadne nowe okoliczności, poprzestając wyłącznie na wskazaniu, że Sąd Okręgowy w Olsztynie

w sprawie o sygn. akt IV U 2743/12 podwójnie uwzględnił wnioskodawcy do stażu ubezpieczeniowego pewien okres, zaś prawidłowe wyliczenie powoduje, że nie spełnia

on przesłanki wymaganego stażu ubezpieczeniowego.

Z uwagi na funkcję, jaką spełnia tryb wznowienia postępowania przewidziany

w art. 114 w/w ustawy, trzeba mieć na względzie, na co nie zwrócił uwagi Sąd I instancji,

że wniosek o wznowienie składany w oparciu o art. 114 ust. 2 pkt 2 w/w ustawy nie może służyć jako nadzwyczajny środek zaskarżenia kierowany przeciwko prawomocnym orzeczeniom sądowym. Skoro w postępowaniu, którego wznowienia domagał się organ rentowy, sąd ubezpieczeń społecznych ustalił, że wnioskodawca spełnia wymóg 40-

letniego stażu ubezpieczeniowego, to organ rentowy nie może obecnie skutecznie podnosić, że suma tych okresów nie przekracza 40 lat, bowiem pewne okresy zostały uwzględnione podwójnie.

Organ rentowy, nie zgadzając się z wyliczeniem Sądu w zakresie długości stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy, miał możliwość zaskarżenia wyroku za pomocą apelacji, jednak z tej drogi nie skorzystał, a wyrok uprawomocnił się. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 marca 2012 roku w sprawie o sygn. akt II UK 160/11 (OSNP 2013/5-6/64, lex numer 1289174) podkreślił, iż kierowany przez organ rentowy do sądu ubezpieczeń społecznych wniosek o ponowne ustalenie prawa do świadczenia na podstawie art. 114 w/w ustawy nie jest i nie może być nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia prawomocnego wyroku sądowego przyznającego prawo do świadczenia, jeżeli organ rentowy nie skorzystał z przysługujących „zwykłych” środków odwoławczych. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, że niedopuszczalna jest taka sytuacja, w której organ rentowy za pomocą wniosku złożonego w trybie art. 114 ust. 2 pkt 2 w/w ustawy zmierza do zakwestionowania znanego organowi rentowemu stanu faktycznego ustalonego w prawomocnym wyroku sądowym, który to stan faktyczny został przez sąd oceniony jako uzasadniający przyznanie świadczenia emerytalnego.

Podkreślić również należy, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 lutego 2010 roku w sprawie o sygn. akt I UK 247/09 (lex numer 585725) podkreślił, że celem ponownego ustalenia prawa do świadczenia w trybie art. 114 w/w ustawy jest ponowne rozstrzygnięcie o uprawnieniach, które powstały ex lege przed wydaniem weryfikowanej decyzji rentowej, czyli wyeliminowanie decyzji, która przyznaje (także na skutek wyroku sądu) świadczenie, pomimo że prawo do niego nie powstało. Taka sytuacja zachodzi tylko wówczas, gdy zarówno w postępowaniu przed organem rentowym, jak i przed sądem nie zostało ujawnione, iż przesłanka nabycia prawa do świadczenia nie została spełniona.

Do ponownego ustalenia prawa do świadczenia nie może zatem dojść na podstawie twierdzenia o braku tego prawa na podstawie przesłanki ujawnionej i uznanej za spełnioną w postępowaniu sądowym. Postępowanie w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczenia nie zmierza zatem do podważenia ustaleń faktycznych sądu i tylko pośrednio odnosi się do postępowania sądowego. Jego celem jest podważenie obiektywnie wadliwej decyzji organu rentowego, co nie może nastąpić w trybie odnoszącym się do postępowania sądowego. Ponadto w wyroku z dnia 13 września 2011 roku w sprawie o sygn. akt I UK 124/11, lex numer 1026625) Sąd Najwyższy stwierdził, że okoliczności i dowody wskazane w art. 114 ust. 1 i 1a w/w ustawy uzasadniają ponowne ustalenie prawa do świadczenia, o ile nie stanowią elementu stanu faktycznego sprawy. Jeżeli kształtują one faktyczną podstawę wyroku, to oznacza, że zostały przez sąd ocenione, w odniesieniu do dowodów na podstawie art. 233 § 1 k.p.c., a w odniesieniu do ustalonych okoliczności faktycznych przez pryzmat przepisów prawa materialnego (por. wyroki Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 14 marca 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 1286/12, lex numer 1298932 oraz z dnia 21 lutego 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 1709/12, lex numer 1293099).

Podkreślić również należy, że z dniem 8 marca 2012 roku utracił moc przepis art. 114 ust. 1a w/w ustawy, zgodnie z którym przepis art. 114 ust. 1 w/w ustawy znajdował odpowiednie zastosowanie, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji okazało się, że przedłożone dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty albo ich wysokości. Tym samym obecna regulacja prawna nie daje możliwości wznowienia postępowania przed organem rentowym z uwagi na odmienną ocenę tych samych dowodów.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela poglądy wyrażone w przytoczonych wyżej orzeczeniach Sądu Najwyższego oraz Sądu Apelacyjnego. Odnosząc powyższe rozważania do realiów rozpoznawanej sprawy należało wskazać, że złożony przez organ rentowy wniosek o wznowienie postępowania w sprawie Sądu Okręgowego w Olsztynie w sprawie o sygn. akt IV U 2743/12 nie zawierał żadnych nowych dowodów ani nie ujawniał żadnych nowych okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, które miałyby wpływ na prawo do świadczenia, które nie byłyby znane.

Z tych względów wniosek organu rentowego o wznowienie postępowania nie mógł zostać uwzględniony.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i orzekł jak w sentencji oddalając wniosek o wznowienie postępowania.

A.K.